

luettelo puuttuu. Lähdeluettelon puutteet olisivat olleet helposti korjattavissa, mikä olisi selkeyttänyt työn lähtökohtien arviointia.

Kirjaan on liitetty kaksikin englanninkielistä tiivistelmää, lyhyempi ja pidempi, mikä tuntuu oudolta – etenkin, kun suomen- ja ruotsinkieliset tiivistelmät puuttuvat. Zilliacus-Tikkanen sanoo kirjoittaneensa kirjansa nykytoimittajille kertoakseen, että naiset ovat Suomessa toimittaneet yhtä kauan kuin meillä on ollut lehtiäkin. Naiset journalismissa eivät siis ole mitään uusia tulokkaita, vaikka näin usein esitetäänkin. Zilliacus-Tikkasen projektia ei voi kuin kannattaa. Teos kannattaisikin kääntää myös suomeksi.

TARJA SAVOLAINEN

SAKSALAISTA MEDIAN FILOSOFIAA

**Mike Sandbothe&Ludwig Nagl
(toim.) SYSTEMATISCHE MEDIENPHILOSOPHIE. DEUTSCHE ZEITSCHRIFT FÜR PHILOSOPHIE. Sonderband 7, Akademie Verlag, Berlin 2005, 410 s.**

Saksalaisessa mediatutkimuksessa käydään parhaillaan vilkasta keskustelua mediafilosofiasta. ”Mediaalinen käänne” on saanut innoituksensa McLuhanilaisesta välineontologiasta ja Wittgensteinin ajattelusta, jonka mukaan kielen käyttö muovaa oleellisesti ajatteluamme. Median käsite on keskustelun ytimessä, ja *Systematische Medienphilosophie* valottaa lähestymiskulmia eri medioihin kattavasti. ”Systemaattinen” mediafilosofia saattaa otsikollaan karkoittaa potentiaalista lukijakuntaa. Systemaattinen ei kuitenkaan viittaa millään tavoin systeemeihin, sulkeutuviin järjestelmiin, joilla olisi selvä *closure*. Toimittajat vakuuttavat johdannossaan, että pikemminkin kirjassa pyritään antidogmaattiseen asenteeseen, joka sallii diskurssien moninaisuuden. Mediaa voi tulkita niin arjen, tieteen kuin filosofiankin tasoilla. Teorian johtotähtenä on mediallysuuden ilmenemisen tavoittaminen kaikessa moninaisuudessaan. Medioitumista lähestytään pikemminkin liikkeenä, myös erilaisten metodisten näkökulmien muunnoksina tanssista tietokoneisiin.

Kirjoittajat pohtivat Gilles Deleuzen ja Felix Quattarin jo muutama vuosikymmen sitten poleemisesti esittämää kysymystä ”mitä filosofia on?” niin viestintäkuin mediatutkimukselliseltakin kannalta, niin audiovisuaalisissa medioissa kuten valo- ja elokuvan tutkimuksessa, tanssi- ja teatteritaiteessa sekä kielitieteessä, kuin filosofiassa ja sosiologiassa. *Systematische Medienphilosophie* jakaantuu kolmeen osaan, joista ensimmäisenä tarkastellaan aistimellisuuden välittyneisyyttä, tilan, ajan ja aistinten mediafilosofiaa. Toinen osa on saanut otsikokseen ”semioottiset informaatio- ja viestintävälineet”. Siinä keskustellaan viestinnän mediafiloso-

fiasta, kehon, kielen, kirjoituksen, kuvan, musiikin, teatterin ja tanssin filosofioista. Kolmannessa osassa keskitytään ”tekniisiin jakelu-, tuotanto- ja tallennusvälineisiin”, joita ovat ääni, kirjapaino, valokuva, puhelin, elokuva, radio, televisio, tietokone, internet ja virtuaalitodellisuus.

Mediafilosofian lähtökohta on mediaikäytössä, muttei niinkään siinä, miten ihmiset käyttävät medioita, vaan pikemminkin kysytään, miten mediat käyttävät ihmisiä? Nykykeskustelu juontuu paitsi mcluhanilaisesta välineajattelusta, myös Friedrich A. Kittlerin 1970- ja 1980-luvuilla kirjoittamista lacanilais-nietzscheläis-foucault’laisista mediaontologioista, materiaalis-tekniisen uuttamisesta filosofiaan, kuten Christian Filk analysoi ”Radion mediafilosofia” -artikkelissaan (s. 310).

Kirjan ensimmäisessä artikkelissa ”Tilan mediafilosofia” Götz Grossklaus kuvaa, kuinka tilan ymmärrys kehittyy mediahistoriassa. Hän avaa ajattelua myyttis-kvalitatiivisista orientoitumisista ihmiskehoon tilallisuuden määrittäjänä. Ralf Beuthan jatkaa pohtimista ajan ulottuvuudella, ja Michael Giesecke ja Barbara Becker valottavat aistimellisuuden genesisistä. Giesecke esittää, että visuaaliset ja auditiiviset aistit (näkö ja kuulo) ovat nyky-yhteiskunnassa yhdentyneet ja samalla visuaalisen ja taktiilisen aistimisen geneettiset yhteydet ovat katkenneet. Beckerin mielestä mediateknologisessa kehityksessä kaukoaitit ovatkin korvanneet yhä enenevässä määrin lähiaistien toimintaa. Yhteys aistimelliseen, keholliseen toimintaan on länsimaisen kirjallisen kulttuurin repressoimaa. Koko teos korostaa aistimellis-havainnollisen välittyneen toiminnan (*Tätigkeit*) genesisistä mediaalisuuden katalysaattorina. Esimerkiksi Sybille Krämer kirjoittaa äänen alistamisesta järkeilevälle kielelle, jolloin kehollinen lähtökohta puhumiseen on unohtunut. Oleminen on mediaalisuutta, kuten Bernd Stiegler kärjistää.

Kirjan artikkelit ponnistavat Nietzschen, Derridan, Foucault’n, mutta myös Barthesin ja Benjaminin teoreettisesta perinnöstä. Pragmaattinen mediafilosofia tukeutuu osaltaan myös Charles Sanders Peircen semioottiseen teoriaan. Kirjoitta-

jista suurin osa on suomalaisessa media-tutkimuksessa melko outoja nimiä, mutta esimerkiksi Dieter Mersch (”Kielen mediafilosofia”), Sybille Krämer (”Äänen mediafilosofia”), Bernd Stiegler (”Valokuvan mediafilosofia”) ja Stefan Münker (”Virtuaalitodellisuuden mediafilosofia”) ovat jo jonkin verran meilläkin huomattuja tutkijoita. Heidän töihinsä perustuu esimerkiksi Mika Elon parin vuoden takainen väitöskirja *Valokuvan Medium* (Tutkijaliitto 2005).

Systematische Medienphilosophien toinen toimittaja, Mike Sandbothe, luennoi ensi elokuussa pohjoismaisessa viestintä- ja mediatutkimuskonferenssissa Helsingissä. Oireellista on, ettei hän käytä perinteistä luentoa mediumina, vaan esiintyy performanssiryhmässä, jonka jäsenenä ovat taiteilijat Marit Benthe Norheim ja Charlicia Gounaris. Aalborgin yliopistossa työskentelevä Mike Sandbothe on mediaalisen käänteen edustajana kirjoittanut myös teoksen pragmaattisen mediafilosofian perusteista. Naglin ja Sandbothen toimittama *Systematische Medienphilosophie* on kuitenkin tiedotustutkijoille ehkä paremmin avautuva, monipuolinen johdatus saksalaiseen mediateoriaan.

IRMA KAARINA HALONEN